

Förslag till översiktsplan för Skara kommun

Handlingar daterade november 2022

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsskede.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av yttrandet framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen.

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplanen från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Energimyndigheten, Luftfartsverket, Post- och telestyrelsen, Statens geotekniska institut, Svenska kraftnät och Trafikverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.¹

¹ Försvarsmakten har avstått från att yttra sig

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan, då gällande översiktsplan antogs år 2006. Granskningsförslaget föreligger, till skillnad mot samrådshandlingen, helt i digitalt format. Det är positivt att kommunen inför granskning har bearbetat planförslaget i sin redovisning såväl i text som i karta. Länsstyrelsens uppfattning är dock att översiktsplanen inte är helt färdigställd och att den i vissa delar inte når upp till lagkraven.

Kommunen uppger att översiktsplanen tar sin utgångspunkt i en flerkärnig struktur där placering av ny bebyggelse sker med hänsyn till ”*de blå, gröna och gula strukturerna*”² samt de kulturhistoriska värdena. Översiktsplanen utgår från en önskad befolkningsökning motsvarande cirka 5 000 invånare fram till år 2040. Mot bakgrund av detta möjliggör översiktsplanen 2 000 nya arbetstillfällen och 2 500 nya bostäder i kommunen. Planberedskapen i översiktsplanen är väl tilltagen.

Översiktsplanen ska motivera att föreslagen markanvändning är den ur allmän synpunkt mest lämpliga. Det framgår inte om utbyggnaden av tätorterna behöver ske i någon prioriterad ordning för att stärka och utveckla dessa i önskad riktning eller för att förhindra en oönskad utveckling. Mot bakgrund av det ambitiösa befolkningsmålet är detta något som tydligare behöver lyftas fram och utvecklas. Dels för att stärka kommunens övergripande strategier och riktlinjer för utveckling, dels för att belysa kommunens hantering av och hänsyn till riksintressen. En prioritering av utbyggnadsordning redovisas med fördel i karta.

Flertalet av kommunens föreslagna utvecklingsområden kan vara lämpliga. Redovisningen i översiktsplanen motiverar dock inte fullt ut varför specifika områden pekats ut eller vad som gör dem lämpliga för föreslagen användning. Det finns behov av att utreda lämpligheten i kommande detaljplanering. Det är viktigt att kommunen är medveten om att fördjupade studier och utredningar kan visa att föreslagen utveckling inte är lämplig.

Länsstyrelsen avstyrker föreslagen utveckling inom utvecklingsområdet TB Varnhem 05 Munkabron. En exploatering riskerar att påtagligt skada värden som utgör uttryck för riksintresse kulturmiljövård, Kambrosilurområdet.

Länsstyrelsen avstyrker även exploatering med bostäder inom område TB Axvall 05 Norra Ving. Det öppna landskapet och kyrkomiljöer ses som betydande uttryck inom Kambrosilurområdet. Tillsammans med den utveckling som föreslås inom LIS-området vid Vingsjön kan

² Vatten, grönstruktur och jordbruksmark

kyrkomiljön bli helt omgärdad av bostadsbebyggelse – vilket är olämpligt.

Länsstyrelsen kan inte med stöd av granskningsförslaget ta ställning till utveckling inom det strategiska området SO Axvall 05. Området utgör specifikt uttryck för riksintressets kulturvärden. Kommunen behöver tydligare motivera hur riksintresset ska tillgodoses vid en förändrad markanvändning.

För exploatering i de centrala delarna av Skara tätort (TB SK 01 Vesta), som utgör riksintresse för kulturmiljövården, anser Länsstyrelsen att planläggning inte bör ske förrän kommunen genomfört lämplighetsutredningar. Med hänsyn till de komplexa kulturlagren kan Länsstyrelsen utifrån nu kända förutsättningar inte utesluta att ett genomförande av föreslagen utveckling skulle kunna medföra allvarligt ingrepp i riksintresset.

Kommunen föreslår sex områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS). Länsstyrelsen bedömer att två av dessa, Herrtorps qvarn och Vingsjön, är förenliga med 7 kap 18 e § första stycket MB. Med hänsyn till Valleområdet samlade höga värden bedömer Länsstyrelsen, utifrån nu kända förutsättningar, att den utveckling som föreslås i övriga fyra områden (Boängen Öglunda, Husgärdesjön, Lilläng och Näsbadet) riskerar att påtagligt skada riksintressen för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap MB. En viss utveckling med verksamheter kan dock vara lämplig i två av områdena – Boängen Öglunda och Husgärdesjön. Länsstyrelsen avstyrker utvecklingen som föreslås inom områdena Lilläng och Näsbadet. För utveckling av exempelvis badplatser och bryggor behöver inget LIS-område inrättas utan förändringar kan sannolikt hanteras genom vanlig strandskyddsdispens. Kommunen behöver i kommande utredningar och detaljplanering visa hur utveckling inom LIS-områden kan genomföras för att tillgodose riksintressen, andra höga natur-, frilufts- och landskapsvärden samt miljö kvalitetsnormer.

Länsstyrelsen bedömer att övriga riksintressen tillgodoses i översiktsplanen.

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås sannolikt kan medverka till att MKN enligt 5 kap MB följs, under förutsättning att kommunen vidtar erforderliga åtgärder i samband med genomförande av översiktsplanen. I kommande planering behöver kommunen tydligare beskriva och redovisa möjligheten att följa miljö kvalitetsnormen för vatten och vilka åtgärder som krävs.

Länsstyrelsen bedömer att frågor som rör mark- och vattenområden som angår angränsande kommuner kan samordnas på ett lämpligt sätt.

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen kan medföra problem avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor och översvämning. I ett senare planeringsskede kan vidare utredning ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL. Det gäller utveckling i områden med närhet till transporter med farligt gods, översvämningsskänsliga områden, bebyggelse med närhet till farliga verksamheter och områden med höga bakgrundshalter av tungmetaller.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Det är positivt att det större utvecklingsområdet som pekades ut söder om Varnhem i samrådsförslaget har tagits bort. Kommunen har även gjort vissa förtydliganden och utvecklat övergripande ställningstaganden för riksintressen samt gjort en översyn av avgränsning av vissa utvecklingsområden. I några av utvecklingsområdena är värdena för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv dock så betydande att granskningsförslagets områdesspecifika resonemang om värden, hänsyn och tillgodoseende inte fullt ut tydliggör den föreslagna markanvändningens lämplighet. Konsekvensresonemanget hänskjuts till slutlig prövning i utredningar som behöver göras i kommande planering.

För att motivera föreslagen utveckling inom område av riksintressen behöver kommunen på ett tydligare sätt beskriva och tolka hur riksintresseanspråken på den aktuella platsen tar sig uttryck. Kommunen behöver identifiera om det finns grundläggande värden/kvaliteter på platsen och om, och i så fall hur, de är känsliga för påverkan. Det är viktigt att relatera platsens uttryck till riksintresseområdet som helhet och utifrån detta beskriva konsekvenser och behov av hänsyn.³ Länsstyrelsen vill understryka att vidare utredning kan innebära att områden bedöms vara olämpliga för exploatering.

Kommunens syn på och hantering av överlappande riksintressen med andra kommuner kan utvecklas eftersom dessa är mellankommunala angelägenheter att förvalta på en övergripande nivå.

³ [Länsstyrelsens stöd för hantering av riksintressen i fysisk planering](#) kan fungera som stöd till kommunens analys och bedömningar.

Områden som är av riksintresse för kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)
Granskningsförslaget innehåller många goda resonemang kring kulturvärden på olika platser och anger även behov av fortsatta utredningar/studier.

Utvecklingsområdet **TB SK 01 Vesta** i Skara tätort ligger helt i centrum av riksintressets kärna. Området är komplext, bland annat är kulturlagren i marken upp till fyra meter djupa, och har höga bevarandevärden. Länsstyrelsens uppfattning är att följduppdraget kulturmiljöprogram och arkitekturstrategi med kulturmiljöinnehåll behöver tas fram och beslutas innan planläggning sker. Exploatering inom området kommer att kräva mycket av de utredningar som behöver genomföras i kommande planering. Utredningar behöver visa vilka möjligheter som finns på platsen och utifrån detta föreslå en lämplig exploatering. Att ta bort kulturlagren i kv. Vesta vore ett allvarligt ingrepp i ett av uttrycken för riksintresset Skara KR25. Länsstyrelsens uppfattning är att lämningarna i kv. Vesta i största möjliga grad ska förbli bevarade på plats. Detta både med hänsyn till de omfattande utgrävningar som skett och med tanke på att Skara är en av landets äldsta stadsbildningar. Lämningarnas höga bevarandevärde innebär att det inte är självklart att ge tillstånd till ingrepp i fornlämningen.

För utveckling inom och i anslutning till Varnhem krävs det fortsatta utredningar för bland annat riksintresse för kulturmiljövärden Kambrosilurområdet för att bedöma lämpligheten hos nytillkommande bebyggelse. Med hänsyn till riksintresset avstyrker Länsstyrelsen föreslagen markanvändning inom ett område som har tillkommit i granskningsförslaget, **TB Varnhem 05, Munkabron**. Området ligger i direkt anslutning till fornlämningsområdet runt Varnhems klosterkyrka. Nytillkommande bebyggelse på den aktuella platsens läge i landskapet, närheten till fornlämningsområdet samt befarad påverkan av byggnader och infrastruktur bedöms inte tillgodose riksintresset. Risk finns även för påverkan på närliggande fornlämningsområde. Gällande området **Varnhem 04, Nolgården** uppger kommunen att det omfattar två fornlämningsområden och att samråd ska hållas med Länsstyrelsen om hur området bör undersökas vidare och hur potentiella fynd ska hanteras. Spridda gravanläggningar i landskapet är ett uttryck för riksintresset. Det föreslagna området ligger inom fornlämningsområdet för minst sju stensättningar. En exploatering kan påverka fornlämningsområdet samt fornlämningsbilden negativt. Tillstånd till ingrepp i fornlämning krävs och Länsstyrelsen får endast lämna tillstånd till ingrepp i fornlämning om fornlämningen medför hinder som inte står i rimligt förhållande till fornlämningens betydelse.

Området **TB Axvall 05, Norra Ving** söder om Axvall har också tillkommit i granskningshandlingen. Föreslaget utvecklingsområde ligger söder om kyrkomiljön Norra Ving och omfattar del av begravningsplatsen samt del av kyrkobyggnaden. Området ingår i riksintresse för kulturmiljövård, Kambrosilurområdet, där det öppna landskapet och kyrkomiljöerna ses som betydande uttryck. Länsstyrelsen avstyrker området med hänsyn till riksintresset och kyrkomiljöns långsiktiga bevarande. Upplevelsen av de skyddade kulturmiljövärdena, enligt kulturminneslagen och miljöbalken, riskerar att påverkas på ett betydande negativt sätt. En utveckling med bostadsbebyggelse inom området skulle tillsammans med föreslagen utveckling inom LIS-område Vingsjön, Axvall innebära att Norra Vings kyrkomiljö i sin helhet ramas in av nytillkommande bebyggelse. Se även rubriken Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS).

Gällande det strategiska området **SO Axvall 05** redovisar översiktsplanen ingen direkt ny användning men uppger permanentboende, korttidsboende, kontor, besöksnäring och annan icke störande verksamhet som möjlig framtida markanvändning. Området utgör specifikt uttryck för riksintressets kulturvärden – Axevalla exercished med välbevarad bebyggelse. I fortsatt planering behöver kommunen motivera ändrad markanvändning på ett tydligt sätt för att visa att riksintresset kan tillgodoses. Kommunen behöver komplettera sina ställningstaganden i översiktsplanen med en skrivning om behov av analys/kulturmiljöutredning/gestaltningprogram eller motsvarande underlag, för att vid en eventuell framtida hantering kunna ta ställning till lämplig användning, omfattning, placering, skala, volym, utformning, material, kulörer mm. Ett sådant underlag behöver även hantera värden, uttryck och vilka konsekvenser aktuell utveckling bedöms få samt vilken hänsyn som krävs för att säkerställa tillgodo-seende av riksintresset i samband med planarbete eller motsvarande inom området. Mot bakgrund av att befintlig bebyggelse är direkt uttryck för riksintressets kulturvärden behöver dess skick utredas relativt omgående och så långt möjligt bevaras och skyddas. Detta för att ge förutsättning för en god gestaltad livsmiljö och en långsiktigt hållbar utveckling av området.

Områden som är av riksintresse för naturvård och friluftsliv (3 kap. 6 § MB) Det är bra att kommunen ser på möjligheterna att stärka befintliga orstsstrukturer. Flera föreslagna utvecklingsområden, främst LIS-områden, ligger inom **Valleområdet** som bland annat utgör riksintresse för naturvård och friluftsliv. Länsstyrelsen anser att kompletterande bostadsbebyggelse är motiverad inom riksintressena om den sker i direkt anslutning till befintliga orter eftersom det kan stärka orternas servicemöjligheter och nyttja befintlig infrastruktur på ett effektivt sätt.

Utveckling av friluftsvärden eller besöksnäring är också möjlig om det är av allmänt intresse och platsen är välmotiverad. Med hänsyn till Valleområdet samlade höga värden är det däremot inte lämpligt att ianspråkta strandskyddade områden inom riksintresseområdena, om inte dessa är väl motiverade. Mot bakgrund av redovisningen i översiktsplanen och nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att fyra av de LIS-områden som föreslås inom Valleområdet (Boängen Öglunda, Husgärdessjön, Lilläng och Näsbadet) påtagligt kan skada värden som utgör uttryck för riksintressena. Länsstyrelsens bedömning av föreslagna LIS-områden redovisas närmare under rubriken Landsbygdsområden i strandnära lägen (LIS).

Miljö kvalitetsnormer

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås sannolikt kan medverka till att MKN enligt 5 kap. MB följs. Bedömningen förutsätter att erforderliga åtgärder genomförs i samband med översiktsplanens genomförande.

Det är en brist att redovisningen av kommunens yt- och grundvattenförekomster och deras aktuella statusklassning enligt Vatteninformation Sverige, VISS, saknar koppling till föreslagna områden för ny bebyggelse. För att underlätta kommunens egen planering behöver översiktsplanen redovisa vilka vattendrag som berörs av föreslagna utvecklingsområden, om det föreligger översvämningsrisk, om det finns miljö kvalitetsnormer, vilken status vattenförekomsten har idag och vilka åtgärder som behöver vidtas för att uppnå god ekologisk status. Vidare behöver det framgå vilka krav det ställer på ny bebyggelse i avrinningsområdet för dessa vattendrag och om det samtidigt finns behov av att åtgärda brister i delar av befintlig bebyggelse.

Det framgår inte heller hur kommunen bedömt de områden som kan vara §6-områden enligt lagen om allmänna vattentjänster och där kommunen har en skyldighet att tillhandahålla VA. Det behöver framgå av översiktsplanen eller underliggande vattentjänstplan⁴ hur kommunen avser att hantera detta.⁵

Om kommunen inte kompletterar översiktsplanen med ovanstående behöver kommunen tydligt redovisa förutsättningar för möjligheten att följa miljö kvalitetsnormen för vatten och eventuella åtgärder i samband med nytillkommande och/eller befintlig bebyggelse i kommande detaljplanearbete.

⁴ Före utgången av år 2023 ska alla kommuner ha beslutat om en vattentjänstplan. Planen ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster (vattenförsörjning och avlopp) och en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid skyfall.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Kommunen föreslår sex områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge. Länsstyrelsen bedömer att två av dessa är förenliga med 7 kap. 18 e § första stycket MB. Viss utveckling av verksamheter kan även vara möjlig inom ytterligare två områden, men kommunen behöver tydligare motivera dessa.⁶

Övergripande synpunkter

LIS-områdena har i flera fall en generös avgränsning som inte tydligt motiveras i översiktsplanen. Länsstyrelsens uppfattning är att mer bebyggelse inom Valleområdet kan medföra en negativ påverkan på områdets höga samlade värden. Kommunen uppger att flera LIS-områden syftar till att möjliggöra omvandling av fritidshus till permanentbostäder. Kommunen har inte beskrivit vilka förändringar som en sådan omvandling kan innebära. Inte heller motiverat varför det behöver inrättas LIS-områden för att möjliggöra detta.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att områdena Boängen Öglunda, Näsbadet, Lilläng och Husgärdesjön i sin helhet eller i delar omfattas av område för landskapsbildsskydd. Länsstyrelsens erfarenhet är att höga krav ställs på bland annat placering och utformning, vilket i sig kan innebära svårigheter att uppföra nya byggnader inom området. Länsstyrelsen kan inte med stöd av redovisningen i översiktsplanen bedöma påverkan på landskapsbildsskyddets syfte. Att Länsstyrelsen ställer sig positiv till utveckling inom ett par av de LIS-områden som omfattas av landskapsbildsskydd är ingen garanti för att tillstånd från föreskrifterna kommer att ges.

Länsstyrelsen är tveksam till att LIS-områden pekas ut för att säkerställa utveckling av badplatser och bryggor. En sådan utveckling bör kunna hanteras genom strandskyddsdispens.

De föreslagna LIS-områdena ligger inom påverkansområde för grundvattenmagasinet Rösjön-Hornborga-Valle-Timmersdala, en regionalt viktig dricksvattenresurs. Översiktsplanen är inte tydlig med hur kommunen avser att hantera exempelvis avlopp inom LIS-områdena och vilken påverkan denna utveckling kan innebära på vattenförekomsterna.

⁶ Länsstyrelsen utgår vid sin bedömning från [Länsstyrelsens riktlinjer om LIS-områden](#).

Områdesspecifika synpunkter

Länsstyrelsen är positiv till föreslagen utveckling inom LIS-området **Herrtorps qvarn**. En utveckling av området med småskalig verksamhet är motiverad förutsatt att ny bebyggelse anpassas till naturvärden och att fri passage mot vattnet finns. Det krävs även anpassningar för att säkerställa att miljö kvalitetsnormen för vatten kan följas. Det gäller kvalitetsfaktornivå, såväl biologiska som fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer och påverkan på hydromorfologin i Flian.

Länsstyrelsen är positiv till förslaget med fler bostäder inom LIS-området **Vingsjön, Axvall**. Föreslagen utveckling är motiverad utifrån sitt läge i direkt anslutning till Axvall förutsatt att bebyggelsen anpassas till naturvärden och att det finns fri passage mot vattnet. Länsstyrelsen vill här förtydliga att om kommunen väljer att gå vidare med förslaget bostadsområde vid Norra Vings kyrka kan det i fortsatt planarbete för LIS-området krävas att påverkan på kyrkomiljön blir belyst liksom hur riksintresse för kulturmiljön, Kambrosilurområdet kan tillgodoses. Se även rubriken Riksintressen.

Länsstyrelsen anser att kommunen inte har motiverat den väl tilltagna avgränsningen av LIS-området **Boängen Öglunda**. Stora ytor inom området är oexploaterade och har värden för friluftslivet. Flämsjön har en ovanlig vattenkvalitet och hydrologi vilket ger förutsättningar åt en speciell kalkgynnad flora och bottenfauna. Det särpräglade ekosystemet innebär att sjön har högt naturvärde och att sjön är känslig för åtgärder som påverkar dess hydrologi. På östra sidan sjön finns ett stort lövskogsområde med höga naturvärden. Länsstyrelsen avstyrker därför den södra delen av LIS-området som bland annat omfattar de tre områdena med ny bostadsbebyggelse. Den norra delen av området kan vara lämplig för utveckling av verksamheten vid Flämslätts kursgård. Kommunen behöver tydligare motivera och beskriva möjlig omfattning och inriktning. Områdets avgränsning i söder behöver anpassas så att det inte omfattar befintligt naturreservat. Inom området finns även en nyckelbiotop med stort inslag av skyddsvärda lövträd och värdefull kryptogamflora som behöver visas hänsyn. En förutsättning är att det ska finnas en fri passage mot vattnet. Länsstyrelsen kan inte med stöd av översiktsplanen uttala sig om 20 meter för fri passage är tillräckligt, behovet får avgöras i fortsatt arbete. Andra förutsättningar för utveckling är att landskapsbildsskyddets syften kan tillgodoses och att kommunen säkerställer en acceptabel avloppslösning.

Gällande LIS-området **Husgårdessjön, Axvall** anser Länsstyrelsen att kommunen inte har motiverat avgränsningen av området. Länsstyrelsens bedömning är att det kan vara rimligt med en utveckling av verksamheten Valle camping. Kommunen behöver dock förtydliga omfattningen på den ändrade markanvändningen. Länsstyrelsen kan i

nuläget inte avgöra om utvecklingen behöver stöd genom ett LIS-område eller om åtgärderna kan hanteras genom strandskyddsdispens. En utveckling av verksamheten behöver ta hänsyn till landskapsbildsskyddets syfte och kommunen behöver säkerställa en acceptabel avloppslösning.

Länsstyrelsen avstyrker LIS-området **Lilläng, Eggby**. Sjön Ämten har liknande värden som Flämsjön och landskapet har en karaktär som uppvisar värden som är grundläggande för riksintresset. Kommunen har inte motiverat LIS-området genom att beskriva förändringarna som kan vara aktuella för Fredrikssons Pensionat.

Länsstyrelsen avstyrker LIS-området **Näsbadet, Skärv**. Sjön Skärvalången har liknande värden som Ämten och Flämsjön och området har höga värden för naturvärden och friluftslivet. Delar av det redovisade området omfattas av områdesskydd. LIS-området är också tveksamt med hänsyn till att jordbruksmark skulle tas i anspråk. En viss utveckling av friluftsvärden, exempelvis i anslutning till badplatsen är sannolikt möjlig genom strandskyddsdispens.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på lämpligt sätt. Kommunen har i korta ordalag utvecklat sin syn på mellankommunala frågor.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen kan medföra problem avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor och översvämning i ett senare planeringsskede kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL. Det gäller framförallt utveckling i områden med närhet till transporter med farligt gods, översvämningss känsliga områden, bebyggelse med närhet till farliga verksamheter och områden med höga bakgrundshalter av tungmetaller. Länsstyrelsen kan inte utifrån redovisningen i översiktsplanen göra erforderliga bedömningar utan bedömning av lämplighet och konsekvensresonemang hänskjuts till kommande planering.

Farligt gods

Konflikter mellan planerad markanvändning och närhet till riskkällor i form av transportleder för farligt gods förekommer i översiktsplanen. Länsstyrelsen efterfrågade i samrådet ett ställningstagande kring hur

denna typ av konflikter ska hanteras. Det ställningstagande som kommunen redovisar och som rör farligt gods är dock inriktat på hur trafiken ska dirigeras. Det är också en viktig fråga, men kommunen är inte tydlig med vad ställningstagandet innebär för kommande planering och om några förändringar av trafikstyrningen är planerad. Därmed kvarstår Länsstyrelsens kommentar.

Frågan är relevant också i ljuset av vad kommunen beskriver under kapitlet ”Teknisk försörjning och energi – Beredskap”, där kommunen skriver att *”huvudinriktningen är att genom en framsynt samhällsplanering och helhetssyn i det vardagliga arbetet förebygga hot och risker samt lindra konsekvenser av störningar och olyckor.”* Denna inriktning kan anses stå i kontrast mot samhällsplanering i riskutsatta lägen. En förhöjd risk kan kvarstå om avståndet mellan riskkälla och riskobjekt är korta, även om åtgärder som föreslås i en riskanalys införs, eftersom många åtgärder inte eliminerar risken. Om kommunen ändå bedömer att behovet av förtätning nära trafikleder är så stort att en förhöjd risk accepteras, bör detta framgå tydligt.

Länsstyrelsen anser vidare, liksom i samrådet, att översiktsplanen blir tydligare om kommunen redovisar påverkansområde från farligt gods på 150 m samt rekommenderat bebyggelsefritt avstånd 30 m på kartunderlaget.

Höga flöden och nivåer

Kommunen behöver, som Länsstyrelsen kommenterade i samrådet, redovisa hur riskerna *för den byggda miljön* kan minska eller upphöra.⁷ Kommunen behöver gå igenom var det finns bebyggelse som påverkas av översvämning till följd av höga flöden eller vattennivåer. I de fall bebyggelse kan påverkas behöver kommunen värdera risken, alltså bedöma om sannolikheten och/eller konsekvensen är acceptabel eller inte. Om riskerna inte anses försumbara behöver kommunen beskriva vilka åtgärder som behöver införas, för att risken ska minska eller upphöra.

Skyfall

Det är positivt att översiktsplanen redogör för områden som har pekats ut som riskområden i den skyfallskartering som genomförts för Skara och Ardala. Det finns dock ingen tydlig koppling mellan texten och den

⁷ Som stöd kan kommunen använda [MSB:s översvämningsskartering](#) Flian. Som stöd för arbetet med klimatrelaterade risker för den byggda miljön har Länsstyrelsen tagit fram publikationerna [Riskanalyser i ÖP](#) samt [Klimatrelaterade risker i översiktsplanering - metodstöd](#). Dessutom har Boverket publicerat en vägledning i denna fråga på PBL-kunskapsbanken ([Klimatrisker i översiktsplanering - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)).

karta som redovisar platser som utgör riskområden för skyfall (Flik Utvecklingsinriktning, rubrik Klimatanpassning). De områden som pekas ut på kartan är inte omnämnda i texten vilket gör det svårt att förstå sambanden mellan dessa och de 18 utpekade problemområdena.

Vidare kvarstår Länsstyrelsens synpunkter som framfördes i samrådet om att ställningstaganden för hantering av skyfall behöver finnas även för bebyggelseutveckling utanför redovisade problemområden, exempelvis i kommunens övriga tätorter.

Farliga verksamheter

Verksamheter som kan orsaka olyckor som medför allvarlig skada eller dödsfall är viktiga att beakta i en planeringssituation och kommunens förhållningssätt till dessa behöver framgå av översiktsplanen. Riskobjekt i form av farliga verksamheter som finns i kommunen redovisas med fördel på karta för att tydliggöra eventuella konflikter. Även risk- eller skyddsobjekt i angränsande kommuner som kan påverka Skara kommun bör redovisas. För att planen ska bli tydlig för kommande planering bör översiktsplanen beskriva riskobjektens förhållande till skyddsobjekt. Konkret innebär det att beskriva verksamheter som hanterar större mängder brandfarliga, explosiva eller giftiga varor och som kräver särskilda skyddsavstånd eller andra åtgärder i förhållande till sårbara verksamheter (såsom bostäder, förskolor, vårdverksamhet m.m.). Ett exempel är HKScan som hanterar ammoniak.

Kommunen skriver att *”Behovet av bensinstationer i framtiden kanske minskar i takt med att andelen elbilar ökar ...”*. Som kommunen beskriver i *”Strategi Hållbara drivmedel”* kan dock även vätska- och biogas bli ett vanligare inslag i framtiden. Kommunen behöver tydliggöra att den typen av drivmedelsstationer kommer att kräva längre skyddsavstånd än traditionella drivmedelsstationer. Det kan därmed vara fördelaktigt att i översiktsplanen ha en strategi för var dessa ska placeras för att minimera riskpåverkan på omgivningen.

Förorenade områden

Det är positivt att översiktsplanen redogör för att det finns förhöjda bakgrundshalter av tungmetaller i Varnhem. Länsstyrelsen påpekade i samrådet att det även finns misstanke om höga halter i Axvall och i andra ännu inte undersökta områden. För dessa områden anger dock inte översiktsplanen motsvarande uppgifter. Länsstyrelsens erfarenhet är att halterna kan variera mycket. Mot bakgrund av nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att vissa av de föreslagna områdena inte är lämpliga för bostäder.

För att underlätta kommande planering behöver kommunen redovisa en karta över rödfyrs- och alunskifferområden. Länsstyrelsen förespråkar att kommunen tar fram en strategi för hur förhöjda bakgrundshalter i marken ska undersökas och beskrivas, vilka skyddsåtgärder som kan behövas och hur massor ska hanteras om bostäder ska byggas i påverkade områden. En sådan strategi ger vägledning och tydlighet i såväl process som beslutstagande. Det är av stor vikt att områdena undersöks tidigt i kommande planeringsprocesser. Oavsett om halten av exempelvis arsenik är hög på grund av mänsklig påverkan eller om den är naturlig, bör undersökning, konsekvens och åtgärdsbedömning vara densamma.

Beredning

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Lisbet Schultze med handläggare Ingrid Lindbom som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsarkitekten och funktionschefen Andreas Lidholm medverkat. Företrädare för landsbygdsavdelningen, miljöskyddsavdelningen, naturavdelningen, samhällsavdelningen och vattenavdelningen har bidragit till beredningen av detta yttrande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd

Kopia till/Bilagor

Energimyndigheten, Försvarsmakten (avstår från yttrande), Luftfartsverket, Post- och telestyrelsen, Statens Geotekniska institut, Svenska Kraftnät och Trafikverket